

הרה"ג יהושע רוזן שליט"א

מהרה יבנה המקדש

הגמ' בתענית י"ז ע"א אומרת: "תנו רבנן מפני מה אמרו אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים - שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב ויבואו ויסייעו להם. מפני מה אמרו אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה - מפני שהן עסוקין תמיד בעבודה. מכאן אמרו: כל כהן (רש"י: בזמן הזה) שמכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם (רש"י: ... קבועין, שלא נתחלל בית אב שלו להיות מגואל מן הכהונה ויודע שראוי בית אב שלו לעבוד) - אסור לשתות יין כל אותו היום. במכיר משמרתו ואין מכיר משמרת בית אב שלו ויודע שבתו אבותיו קבועין שם - אסור לשתות יין כל אותה שבת. אינו מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם - אסור לשתות יין כל השנה. רבי אומר, אומר אני: אסור לשתות יין לעולם (רש"י: כלומר אי חיישינן לשמא יבנה יהא אסור לשתות יין לעולם, אפילו המכיר משמרתו ומשמרת בית אבותיו וכו'), אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו. אמר אביי: כמאן שתו האידנא כהני חמרא - כרבי (רש"י: אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו, דהוי כמה שנים שלא חזרה בירה, וקלקלה זו תקנתו לשתות יין בהדיא, ולשמא יבנה לא חיישינן)".

ויש לתמוה איך אפשר לומר 'ולשמא יבנה לא חיישינן', הרי אנו מחכים לכך בכל יום ומצפים כל יום לבנין בית חיינו וא"כ נהו טעמו של רבי?

בירור נוסף יש לעשות בדעת הרמב"ם בספר המצוות (מצוה כ'), שכתב וז"ל: שצונו לבנות בית הבחירה לעבודה, בו יהיה ההקרבה והבערת האש תמיד ואלו תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ בכל שנה והוא אמרו ית' ועשו לי מקדש, עכ"ל. וכן בריש הלכות בית הבחירה וכן כתב הרמב"ם בהלכות מלכים (פי"א ה"א), שהמשיח יבנה המקדש.

וקשה, שהרי במסכת ראש השנה לי ע"א וכן במסכת סוכה מ"א ע"א לענין יום הנף שכולו אסור, אומרת הגמ' בהמשך "לא נצרכה דאיבני בחמיסר סמוך לשקיעת החמה אי נמי דאיבני בלילה", ורש"י ותוס' שואלים איך יתכן שנבנה ביו"ט או בלילה, הרי למדנו במסכת שבועות ט"ו ע"ב, דאין בנין ביהמ"ק לא

ביו"ט ולא בלילה, ותירצו שזה נאמר רק על מקדש הנבנה בידי אדם, אבל בנין המקדש העתידי לבוא בידי שמים הוא, ולכן זה יכול להיות בלילה או ביו"ט ולכן אנו חוששים ללילה ויו"ט.

וקשה על הרמב"ם שמנה זאת כמצוה, שהרי אין לנו מצוה לבנות את מקדש העתידי הואיל והוא ירד מן השמים. ולומר שהרמב"ם דיבר על המקדשים הראשונים זה לא יתכן, שהרי אין מונים בתרי"ג מצוות מצוות שאינן נצחיות (עיין בשורש ג' בספר המצוות).

וא"כ, איך מנה הרמב"ם בתרי"ג מצוות את מצוות בנין ביהמ"ק שזה נגד הגמרות בראש השנה ובסוכה?

[מביאים בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל לתרץ את הקושיה על הרמב"ם: מדוע הוא אינו מונה בספר המצוות את מצוות זכירת יציאת מצרים? ותירץ הגר"ח זצ"ל כי אנו פוסקים כמו ר' אלעזר בן עזריה הדורש מ"כל ימי חידך" שיש מצוה להזכיר גם בלילות, ולרבנן "כל ימי חידך" להביא לימות המשיח. ומפני שאנו פוסקים כר' אלעזר בן עזריה וכבן זומא הרי שלעתיד לבוא לא תהיה מצוות זכירת יציאת מצרים בכלל, ומפני שאין מצוה זו נצחית לכן אין הרמב"ם מונה אותה במנין תרי"ג מצוות].

גם רש"י עצמו בספר יחזקאל מ"ג י"א על הפסוק "וישמרו את כל צורתו ואת כל חוקותיו ועשו אותם" כתב, וז"ל: ילמדו עניני המדות מפיך שידעו לעשותם לעת קץ, מצאתי, עכ"ל. וקשה למה עלינו לדעת לעשותם, הרי ביהמ"ק ירד מן השמים?

קושיה נוספת הקשה היטורי אבן' במסכת ראש השנה י"א ע"ב במחלוקת ר"א ור"י אם בתשרי עתידים ישראל להגאל או בניסן, וז"ל: וק"ל הא תניא בפ"ד דעירובין: הריני נזיר ביום שבן דוד בא, מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים דאין בן דוד בא בע"ש וערבי יו"ט כדמפרש התם (שאין אליהו המקדים את המשיח בא בערבי שבתות וימים טובים משום טירחה) ואסור לשתות יין בימי החול. והשתא אמאי אסור לשתות יין כל ימות החול, אי לר"א לא יהיה אסור אלא בתשרי, ולר"י בניסן לחוד.

והוא מתרץ: ומסתבר לי בהא מילתא דבי מיני קיצין איכא לביאת בן דוד, כדאמר בפרק חלק דף צ"ח ע"א: ריב"ל רמי כתיב בעתו¹ וכתיב אחישנה, זכו אחישנה לא זכו בעתו. והאי דשמעתין מיירי מבעתו ובדלא זכו, דלמר עתו בתשרי ולמר בניסן, אבל בקץ דאחישנה ובדזכו אין זמן קבוע לדבר אלא כל יומא זימניה הוא וכדא"ל משיח התם לריב"ל "היום אם בקולו תשמעו", מש"ה בנדר ביום שבן דוד בא אסור כל ימות החול ביין דילמא זכו וכל יומי זימנא הוא, עכ"ל. ועוד האריך שם עיי"ש.

(ואמנם מדברי 'הכרתי והפלתי' ביו"ד סוף סימן ק"י מבואר ההיפך, שמה שאנו אומרים שיבוא אליהו לפני המשיח זה מדבר על בעתה, משא"כ אם נזכה לאחישנה הרי מדלג על ההרים ומקפץ על הגבעות ואין צורך שיבוא אליהו (מקודם).

ועפ"י הגמ' הנ"ל מיושבים רש"י והרמב"ם הנ"ל, שמסתבר שמה שנאמר שבית המקדש ירד מן השמים זה יהיה בזמן שזכו לאחישנה, אבל כשישראל יהיו במצב שלא זכו והגאולה תהיה בעתה, בית המקדש לא ירד מן השמים אלא יבנה בידיים.

ודברי הרמב"ם הפוסק שיש מצוה לבנות בית הבחירה, מדברים על בעתה וכן רש"י בספר יחזקאל, ואז יש עלינו מצוה לבנות את בית הבחירה (עיין 'תורה שבעל פה' בכינוס החמישי, מאמרו של הגרש"י ז"ל 'מהרה יבנה המקדש'). וכן בספר הזכרון לגר"י אברמסקי, במאמר שיל הרב ברוך שמעון שניאורסון, 'מהרה יבנה המקדש'.

אלא, שיש להעיר, שהיה מקום לומר להיפך, שאם זכינו לאחישנה - תהיה לנו זכות להיות שותפים לבנות את בית המקדש במו ידינו, משא"כ אם הגאולה תהיה בעתה לא נזכה לבנות את בית המקדש במו ידינו והוא ירד מן השמים, ללא שותפות שלנו!:

ואפשר להסביר עפ"י מה שכתוב בסידור 'אשי ישראל' בפירוש 'שיח יצחק' על התפילה בשלוש רגלים, וז"ל:

¹ בגמ' "בעתה", אך כך הוא בטורי אבן.

"והראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו", ענין שינוי הלשון, כי אמר הכתוב (איכה ב') טבעו בארץ שעריה (שנגנזו בארץ) אבד ושבר בריחיה, ולכאורה אחר שאנו מובטחים שירד המקדש של אש מן השמים אי"כ לאיזה מטרה נגנזו השערים? אך הטעם, כי זולת זה היו ישראל נכלמים ולא היתה שמחתם שלמה כי נמנע מהם מצות עשה של "ויעשו לי מקדש", ע"כ היה מחכמה העליונה שיגנזו השערים, וכשירד המקדש מן השמים אז יעמידו זקני ישראל את השערים הנגנזים, והמעמיד דלתות בבית כאילו בנאה כמבואר בב"ב נ"ג, ובזה תהיה שמחתם שלמה, וזה שכתוב "והראנו בבנינו" - זה הבנין המשוכלל מלמעלה, "ושמחנו בתיקונו" - הוא העמדת השערים. כן שמעתי בשם הגאון האמיתי מהרי"ל דיסקין זצ"ל, עכ"ל הישיח יצחק'.

ועפ"י הדברים האלה הכל מיושב. שאמנם באחישנה המקדש ירד מן השמים ולא נטרח, אך העמדת הדלתות יחשבו לנו כאילו בנינו הכל בידינו וקיימנו מצות עשה של "ויעשו לי מקדש", משא"כ בעתה נטרח הכל בעצמנו.

ועפ"י דברי היטורי אב"י הנ"ל אפשר גם לתרץ את הקושיה על דעתו של רבי במסכת תענית י"ז ע"א, שהרי אמרנו שאם תבוא הגאולה בעתה יבנה ביהמ"ק על ידינו ואם נזכה לאחישנה יבנה ביהמ"ק בידי שמים.

ת"ק של רבי סובר שאמנם אם הגאולה תבוא בעתה אין חשש שהכהנים לא יהיו מוכנים, שהרי ביהמ"ק יבנה ע"י בני אדם ועד שיבנה יספיקו הכהנים להפיג את יינם, אבל אנו מקוים שנזכה לאחישנה ואז יבנה ביהמ"ק בידי שמים ואם הכהנים ישתו יין לא יהיה סיפק בידם להפיג את יינם עד העבודה.

אך רבי סובר שאין חוששים כל כך לאחישנה וממילא אין חוששים שביהמ"ק יבנה פתאום והכהנים לא יספיקו להפיג את יינם, שהרי עברו כבר דורות של צדיקים ולא זכינו לאחישנה (ולכן מצד הענין של אחישנה מותר לשתות יין), וכאשר נזכה שתהיה הגאולה בעתה הרי אז יבנה ביהמ"ק בידי אדם ובודאי שיהיה ביד הכהנים לשהות להפיג את יינם ולכן מותר לכהנים, לדעת רבי, לשתות יין בזמן הזה.

ויהי רצון שנזכה במהרה לביאת גואל צדק ולבנין בית חיינו ולתחיית המתים,

אכ"ר.